

Dobra večer svima okupljenima.

Zadovoljstvo nam predstaviti po prvi puta narodne nošnje, naše bogatstvo na koje moramo biti ponosni. Večeras ćemo u nekoliko koraka prošetati kroz blisku, pa i dalju povijest našeg kraja i ne samo njega, jer će društva, a to su KUD Zaninović, KUU Andrija Matijaš Pauk, Udruga pučkih pivača Lanterna, KUD Labišnica i domaćin, KUD Kvadrilja, prezentirati nošnje iz fundusa društva.

Ono što je zajedničko svima u ovoj reviji jest da za vrijeme plesa, plesači i plesačice nose nošnje ili odjevne predmete iz doba u kojem se taj ples izvodio na javnim događanjima, plesovima ili crkvenim blagdanima. Na taj način se objedinjuje karakterna obilježja samog plesa sa socio-kulturološkim obilježjima područja u kojima se oblikovala.

I kao takva je postala i do danas ostala legislativa našeg prostora koju moramo njegovati i čuvati.

Reviju će otvoriti najmlađi i to iz KUD Kvadrilja

- najmlađa dica – KUD Kvadrilja

Nošnje za najmlađe u KUD Kvadrilja su sašivene po nekom generalnom uzorku, prilagođenu dobi, ali ne i lokaciji. U bliskoj budućnosti će se pristupiti korekciji kako bi se izgledom približili nekadašnjem kroju i prezentirali vršnjake svoje dobi danas.

- dječja nošnja za dječje igre i plesove iz Kaštela - – KUD Zaninović

Kao i kod najmlađih iz KUD Kvadrilja, i djeca iz Kaštela su imala svoju odjeću

- starija dica Šoić

Nakon mjeseci istraživanja i konzultacija, u travnju ove godine su sašivene i prezentirane nove nošnje za stariju djecu, koje su replika odjeće koju su nosili njihovi vršnjaci prije stotinjak, pa i dvjesto godina. Dakako, odjeća je i onda ovisila o statusu, socijalnom i imovinskom stanju, tako da su ove današnje u biti svojevrsan kompromis, ali ne i manje autentične radi toga.

- Korčula - KUD Kvadrilja

Korčulanska nošnja – muška ima tamne hlače, košulju širokih nabranih rukava, krožet u više različitih boja (crna, žuta, crvena) ovisno o mjestu u Korčuli, kao i pojas koji je bio tkan od svile. Ženska se sastoji od rakamane košulje, podsuknje i haljine s naramenicima. Takva haljina nosila se u svim priobalnim i otočnim mjestima, ali se s vremenom gornji dio s naramenicima odvojio od

osnovne suknje . To nije slučaj na Korčuli osim što je taj dio mogao biti u smeđoj boji kao i crnoj, maslinasto zelenoj i bijeloj. Naime , žene su same tkale platno i vremenom ga bojale u različite boje do kojih su dolazile prirodnim putem. Žene su imale i karakterističnu frizuru , upletene crvene trake u pletenice te njima vezivale pletenice na glavi, venecijanski šeširić , oko vrata su nosile koralje ili crvene perle kao i ostali zlatni nakit.

- Brač - KUD Kvadrilja

Nošnja otoka Brača ima više varijanti građanskog tipa odijevanja. Muška nošnja može biti modra, jaketa s koletom i botunima, kao i košulja na koju dolazi mala kravata. Kod žena nošnja se sastoji od svilenih materijala ili pamučnog materijala s cvjetnim uzorcima. Isključivo iz dva dijela košulje i suknje te male pregače. Žene su mogle dodati razni nakit, pa i od koralja , kao i ukrasne šnale zataknute u kosi koje su pridržavale punđu. U nekim prilikama mogle su imati i slamnati šešir šireg oboda tzv.- venecijanski.

- Boka Kotorska - KUD Kvadrilja

Nošnju su najviše izrađivale žene kod svojih kuća, ali je bilo u Dobroti i u Kotoru za nju i pravih majstora, koji su radili i muška odijela. Žene pomoraca koje su pratile svoje muževe po brodovima, pravile su odijela i na strani, ponajčešće u Veneciji. U starije vrijeme žene su redovno izrađivale kod svojih kuća čarape, struke, čipke, razne vrste konaca: lanene, pamučne i svilene, kao i druge sitnije stvari. Krajem prošlog vijeka spominje se u Dobroti i neka Konavoka kao veoma vješta prelja i tkalja, koja je radila na stativama mnogo jednostavnijim nego što su današnje. Do izrade odijela, kao i do kvalitetnog materijala, uvijek se mnogo pazilo. Stoga je nošnja bila čvrsto sašivena i istrajna, tako da su majčina odijela često ostajala za njene kćeri. Košulja je oko vrata bila jako isječena i obrubljena čipkom, prsa su bila slabo zaštićena, donji dio brana bio je veoma širok, glava je bila pokrivena bijelim faculetom (maramom), a ljeti Dobrojka bi redovno nosila mali suncobran, koji se smatrao za sastavni dio nošnje. Na kamižoli rukavi su pri vrhu imali veliki prorez, tako da su se mogli podvrnuti, u doba velikih vrućina. Muškarci su nosili bogato nabrane hlače koje su prema koljenima bile uske kako bi se lakše kretali, slične hlačama u Dubrovačkom primorju kao i košulja te krožet koji je ukrašen zlatnim gajtanom . Oko pojasa vezivali su svileni pojas u raznobojnim nitima.

- ZAGORSKI DIO OPĆINE MARINA- NARODNA NOŠNJA – KUU

Andrija Matijaš- Pauk

- U dane slobodne od rada, blagdane, derneke, vjenčanja muškarci i žene oblačili su svečano ruho. Narodna nošnja zagorskog dijela općine Marina pripada dinarskom tipu nošnje. Ženska nošnja sastoji se od primetače, košuljka, suknenih bičava, terluka, sarze, oplička, korpeta, pregljače, traverše i pandile. Na nogama su nosile kravare ili opanke, a na glavi šudar što šareniji to ljepši, starije žene su nosile tamne šudare s cvjetovima. Žene su se kitile crvenim zrnjem. Najzanimljiviji dio nošnje svakako je sadak na kojem dominiraju veliki crveni cvjetovi, po resama na sadaku i sarzi znalo se je li osoba koja ga nosi udana ili je pak cura, sadak je bio obvezan dio djevojačke dote.

Mušku nošnja sastoji se od suknenih hlača, bijele košulje te suknenog aljka, na nogama kravari (gumaši), a oko struka tkani pojas, na glavi kapa „Šibenka“, a o ramenu torba tkana kombinacijom crne i bijele vune.

ZAGORSKI DIO NOŠNJE – OPĆINA SEGET- KUD LABIŠNICA

(isto, izuzev kape kitarice)

MARINA- NARODNA NOŠNJA – KUU Andrija Matijaš Pauk

Među mještanima Marine još živom sjećanju kako su se muškarci oblačili po starinsku, bijelu platnenu košulju nosili su preko hlača, svakako je interesantno za jedan primorski kraj, a isto tako tkanicu (pojas) koju su s vanjske strane košulje vezivali preko pojasa. Što se tiče kape, taj dio nije dovoljno istražen, po nekim zapisima sa terena muškarci su nosili crne kape, a neki pak navode da su kape bile crvene.

Žene se odjevene u nabranu suknju s naramenicama na čijem kraju su isprepletene vunene niti u dvije boje. Bijeli oplećak (košulja) na rukavima ukrašena čipkom, otvorenog vrata koji je također ukrašen čipkom. Preko suknje dolazi traverša, najčešće žute boje i kanica (pojas) čija je osnovna boja crvena, isprepletana žutim i bijelim nitima. Na glavi žuta marama koja se veže na zatiljku.

NARODNA NOŠNJA- VINIŠĆE – Udruga pučkih pivača Lanterna

Odjevni predmeti koji čine žensku odjeću sastoje se od osnovne odjeće: oplećka, košulje, kanice i pojasa. Kratka košulja, košuljak dugih rukava izrađena je od bijelog debelog platna, blagdanske košulje izrađivane su od bijelog pamučnog platna, gotuna. Rukavi su od lakta prema dolje ukrašeni merlom, cijeli prsni dio s lijeve i desne strane također je ukrašen merlom, čipkom. Što se

tiče suknje sačuvano je nekoliko verzija koje se razlikuje prema materijalu od kojeg su izrađene. Neke su posebno šivane za djevojke, koje su ih oblačile o blagdanima, Srce Isusovo i Gospu od Zdravlja. Viniška suknja pripada nošnji tipičnog mediteranskog kruga. Suknju pridržavaju naramenice, na porubu nidara su ručno izrađene vunene niti u dvije boje prišivene na vunenu podlogu. U prednje i stražnje poramenice uvučene su uske vrpce, kurdile koje se na ramenima vežu u fijok, te se dodaje šarena traka koja vezivanjem visi o ramenu. Za skladnije oblikovanje ženske figure preko suknje oko pasa nosile su se tkanice i uski vuneni pojas. Preko suknje vezala se pregača koja je bila tkana od pređe, na rede, modrim, bijelim i crvenim nitima. Šudari su žuti jednobojni kao i traverša koja je ukrašena merličima.

MUŠKA- nosili su gaće (hlače), od sukna, uskih nogavica na dnu, oko struka namotan crveni pojas, za kojeg su zadijevali lulu i mašinicu za dohvatanje žara. Oko glave su znali nositi nekakav namotaj, a najčešće plitku crvenu kapu, na nogama debele domaće čarape i opanke, preko bijele košulje, krožet s nekakvim okruglim botunima. Nosili su i sukneni kaparan. Danas nose nešto moderniju verziju viniške nošnje.

- Vrlika - KUD Kvadrilja

Nošnju su uglavnom radile žene same, a od malih nogu znale su tkati, vesti i šivati. Glavni dijelovi ženske nošnje su ženska košulja ukrašena vezom koja se nosila kao osnova, na koju idu tkana pregača, pojas, te sadak od čoje također ukrašen vezom i gajtanima. Na glavi se nosi crvenkapa od čoje, bogato ukrašena crnim vezom. Djevojke su se kitile i paunovim perom, a žene su preko kape nosile platnene marame ukrašene šarenim vezom. Muškarci su nosili jednostavno skrojene hlače od modrog sukna, bijelu košulju vezenu srmom i krožet od modre čoje ukrašen vezom lančancem. Oko pojasa nosili su platneni pojas te pojas od konopa- tzv struka.

- Ero s onoga svijeta - KUD Kvadrilja

Nošnje iz opere Ero s onoga svijeta su replike nošnji kakve su se nosile u dalmatinskoj zagori u vrijeme nastanka opere. U njoj su integrirani elementi vrličke nošnje uz uvažavanje osobnosti cjelokupnog podneblja.

- Posavina - KUD Kvadrilja

Ovaj tip narodne nošnje iz Posavine zove se „Našvenina“, zbog veza svilom po lanenom platnu. Sastoji se od rubače, zaslana i joplečja, lajbeka, oko pasa i na

prsima se nalaze crveni pantleki, na glavi se nalazi "Halbica-bojanka" (mašne su rukom oslikane), a oko vrata od nakita se nalaze Sekanci i crveni koralji. Sama nošnja je izrađena svilom i to rukom vezenom u više boja po lanenom platnu otkanom na razboju-tkalačkom stanu. Nošnja je izrađena krajem 19. stoljeća.

- Nošnja Hrvata Bunjevaca – KUD Zaninović

Ženska nošnja sadržavala je skute koje se ubrajaju u donje žensko rublje tkano od lana i pamuka. Nadovezuju se na košulju koja se uvijek upaše u skute koje su se vezale „uskutnjakom“, za razliku od muških gaća, koje su se vezivale „svitnjakom“. Donji dijelovi, odnosno rubovi skuta završavali su šupljinama ili čipkom. Košulje zlatom vezene na rukavima i oko vrata, prsluka od svile ili atlasa, opšivenog zlatnim portom koji je dostizao tek do struka. Turnir koji se isto ubraja u donji veš, to je neka vrsta pletenog valjka, koje su žene vezale oko struka. Namjena im je bila dvojaka: da suknje ljepše stoje i da se lakše nose. Na turnir su se nosile 2-3 donje suknje. Na donje suknje oblačile su se gornje suknje od najfinije teške svile, ukrašene granama, a jednake njima bile su pregače. Osnovnu mušku nošnju čine košulja domaće izrade, od grubog platna dugačkih rukava. Gaće su se vezale u struku svitnjakom. Prsluk se nosio preko košulje, bio je najčešće crn. Mlađi momci su nedjeljom nosili ukrašeni prsluk od svile. Čakčire upotpunjuju mušku odjeću. Bile su uske i priljubljene uz noge. Materijal je vuna, ukrašena obaveznim džepovima. Čizme su najpoznatiji dio obuće Bunjevaca koje su za ples bile ukrašene mamuzama.

- Zagorje – KUD Zaninović

Na nošnji nalazi se mnogo čvrstih, vodoravnih i okomitih nabora. Odrasle djevojke, mladenke za vjenčanja i žene u prvoj godini braka nosile su odjeću protkanu crvenim ukrasima. Nakon što je žena postala majkom, u njezinoj se odjeći umjesto crvenoga pojavljuje bijeli ukras. Različito je bilo i pokrivanje glave. Mlade žene nosile su kapicu crvene boje, ukrašenu šarenim zrcima, dok starija žena ima bijelu kapicu, preko koje još stavlja rubac, vezan pod bradom.

- Međimurje – KUD Zaninović

U međimurskoj nošnji primjećuje se jača povezanost s prostorom srednje Europe odakle su preuzimali neke utjecaje. To je osobito vidljivo u izboru materijalu za žensku odjeću, pa je bluza izrađena od fine tvorničke tkanine(markizeta ili organdija), a pregača od tamne svile. Preko bluze su žene prebacivale veliku kupovnu maramu s cvjetnim uzorkom, a obuvale visoke cipele za vezivanje. Glavu su pokrivala kpicom(poculicom) napravljenom od tila, tanke šupljikave tkanine, po kojoj su izvezle ukrase raznobojnom vunicom.

Na muškoj nošnji vidljivo je kako pripada panonskom tipu odjeće koji karakteriziraju platnene široke gaće (hlače) i platnena robača (košulja). Na robaču se navlačio crni prusljek (prsluk). U zimskim mjesecima Međimurci su oblačili razne haljetke s rukavima. Kao obuća služile su crne čizme. Glava se pokrivala crnim škrljakom (šeširoj).

- **Svečano odijevanje za bal- dubrovačke gospode , ples Dubrovačka kontradansa – KUD Zaninović**

Muškarci imaju klasične hlače, bijelu košulju te kaputić tipa frak. Dok žene nose odjeću od svilenih materijala, ukrašenu trakama i čipkom, obavezni dio je korzet i široka podsuknja, na koju se oblači suknja i opleče s dubokim dekolteom i nabranim puf rukavima

- **Splitska nošnja - KUD Zaninović**

Splitska nošnja ujedno je slična trećem tipu Kaštelanske nošnje koja se počela nositi nakon I.sv. rata , suknja je mogla biti nabrana , s jaketicom , bez crvenog korpeta i dodanim dijelovima kao što su peturina, berta, traverša i fijok. Bijelu su prvi puta oblačile na vjenčanju , ostale boje kombinirale su mlade udane žene na različitim prigodama. Također su se kitile raznim nakitom, perlama , žene su mogle nositi male čipkane torbice i lepeze- ventule.

- **Kaštelanska nošnja - KUD Zaninović**

Muška Kaštelanska odražava modu onog doba te su nosili građansko odijelo. Prsluk ili krožet može biti crni ili od crvene čoje s tokama , što je ostatak ruralnog odijevanja. Oko pojasa nosili su tkani pojas od svile , žučkasto, zeleni ili modrih niti. Jaketa ili surka odražavala je i bogatstvo, tako su muškarci koji su bili imućniji nosili surke s većim brojem alamara, obavezno neparnim protiv uroka. Kod ženskog odijevanja primjećuje se nekoliko tipova koje su se u jednom trenutku na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće nosili istodobno.

Najstariji oblik je ženska nošnja s maramom i britvom i pancirima kako je to opjevao i trogirski pjesnik Zanki "Sjaju im se britve i panciri, da se čude splitski kanceliri, a i ostala trogirski gospoda videć zlato bogatoga roda".

Ovaj tip nošnje sadrži plisiranu suknju načinjenu od domaćeg platna povisma , crvenog korpeta , od čoje , ukrašenu tokama , jaketice zvane kurtin ili alja , oko pojasa otkani zlatni pojas , glavni ukras marama ili polutina vezena srmom i perlama , te nakit kanijela od zlata s križem , renčine na košaricu, prstenje ,

broš, trepečalo koje pridržava čipkanu blondu na glavi ispod kojih su spletene pletenice na konistru. Ženska nošnja o pojasu ima prikačen srebrni lanac s izrezbarenom britvom kao simbol udane žene koja štiti čast sebe i svoje obitelji. Naime u prošlosti, u vrijeme turskih napada s Klisa, žene u Kaštelima su o pojas nosile nož za rezanje slanine i kruha, ali u potrebi u slučaju napada mogle su se i braniti, nakon prestanka osvajanja, britva i panciri postaju nakit.

U isto vrijeme u Kaštelima se nosi i jednostavnija nošnja, takozvana bijela, koja se sastoji od duge rakamane košulje, bijele suknje od domaćeg platna, crvenog korpeta od čoje ukrašen tokama i tzv. dubrovačkog šudara, otkanog od svile. Svilu su tkale mnogobrojne žene na području Dalmacije njegujući dudov svilac.

- Trogirska nošnja - KUD Kvadrilja

Muška nošnja – sastoji se od košulje, hlača (gaća) krožeta, đamare s alamarima, bičve, gete (poštole) i kape, oko pojasa nosi se crveni pojas.

Muško odijelo – đamara, je bez kragne – koleta, i uobičajno se nosila od kraja 19. stoljeća u svim prilikama i mjestima dalmatinskog područja.

Ženska nošnja – sastoji se od suknje- pandila, ispod koje se nosi šotana – podsuknja, bluza – saket je gornji dio oplečja, preko kojeg se oblačio kurtin ili prsluk te svileni dijelovi, bogato ukrašeni čipkom ili vezom koji su glavni ukras na ženskoj nošnji – traverša i fijok. Uz ovu varijantu nošnje ide i pripadajući nakit kao što su rećine, trepečalo, broš i kadena. Frizura je bila obavezno počešljana u pletenice koje se podignu na glavi ili početkom 20-tih godina prošlog stoljeća, podignuta u pundu.

Poštovani gosti, bilo je to sve za večeras. U ime KUD-a Kvadrilja, želimo se zahvaliti svima na sudjelovanju, i KUU-i Andrija Matijaš Pauk i KUD-u Zaninović i KUD-u Labišnica i Udruzi pučkih pivača Lanterna, posebno prof. gđi. Marici Tadin na nesebičnoj pomoći u pripremanju ove revije.

Svi sudionici ovog lijepog događaja vam žele ugodan ostatak večeri i ovom prilikom možemo već zakazati sljedeći susret, sljedeće godine u isto vrijeme na istom mjestu.

Laka vam noć!